Expoſitio ꝓlogi in ꝓuerbia ſalomonis incipit.
Jungat epła ⁊c. Hūc ꝓlogū pmittit hieronymus tribꝰ libris ſalomonis ſcribēs chromatio ⁊ heliodoro epis. Unde ipſe dicit in ſcd̄o libro contra rufinū. ſalomonis libros quos olim iuxta addi tis obelis ⁊ aſte riſcis in latinum verteram ex hebraico transferens ⁊ dedicans ſactis epis chromatio et heliodoro h̄ in pfatiunc̄e mee fine coniunxi. Sicui ſane. lxx. interp̄tum ⁊c. Ān nō dꝫ approp̄riari pabolis cū omi bus ſit cōis. In pma pte iſtius prologi captat hiero. eoꝝ beniuolentiā cōmēdans in eis charitatē. cuꝫ dicit iungat epła ⁊c. In ſcd̄a qꝛ poſtulationi nō ſa tiſfecerat rōnabilē ptendit excuſationē: ibi. Cōmentarios in oſee ⁊c. In tercia dicit ꝙ lꝫ multi ab eo diuerſa poſcerēt iſtis tn̄ pteritis obnoxius tenebaṫ ꝓpter ſumptuū adminiſtrationē: ibi. Mittitis ſolatia ſumptuū ⁊c. In quarta dicit ſe eis tria ſalomonis volumina tranſtuliſſe cū duobus libris apocriphis. qui licet nō habeant auctoritatē. valent tn̄ ad eccleſie edificationem: ibi. Itaqꝫ longa egrotatōe fractus ⁊c. Ultimo tranſlationi. lxx. quam correxerat prefert iſtam editōnem: ibi. Sicui ſane. lxx. interp̄tū ⁊c. aliqui libri habēt iſtam ſalutationē in principio. Chromatio ⁊ heliodoro epis Hieronymus ſalutē. ⁊ poſtea ſeqṫ iūgat epła ⁊c. ꝯſtrue ſic. Epła. iſta ſingularis ⁊ indiuiſa ab epi qd̄ eſt ſupra. ⁊ ſtolon miſſio qꝛ ſup intentione mittentis gerit officiū nuncij. Jungat. i. iunctos nos eſſe oſtendat. Quos ſacerdotium. i. ep̄alis dignitas. Jungit. qꝛ ambo eſtis epi. Jmmo. i. certe vel potius. Chartam. p diuerſas eplas diuiſam. ⁊ dꝛ a careo qꝛ caret pilis ⁊ carnibus. Non diuidat. i. non diuiſos oſtendat vos. Quos amor xp̄i nō mundi. Nectit. i. colligat ⁊ ꝯiungit. q. d. vnicam ⁊ indiuiſam eplam vobis ſcripſi. quia eſtis in dignitate ſocij. ⁊ p charitatem connexi ne ſi diuerſa ſciberem diuiſionem inter vos aliquā denotarem. Commentarios. i. expoſitorios tractatus. a commento dꝛ cōmentarius. a. um. i. expoſitorius. nam cōmentū dicitur quaſi cum mēte. commentū em̄ eſt plurīū ſtudio vel doctrina in mente habitoꝝ in vnū collectio. vel dꝛ cōmentū a ꝯminiſcor ſceris commentus ſum cōminiſci. qd̄ ſignificat ꝯmemorare ad memoriā reducere. mentiri. fingere. cōponere vel adinuenire. forte vicio ſcriptoꝝ inuenimus cōmentarios p commentaria. dꝛ em̄ hoc cōmentariū. ⁊ inde hoc cōmentariolum diminitiuū. p ſcripto interp̄tatiuo. vn̄ Iſid. in vj. etymo. Commentaria dicta. qꝛ cum mente. Sunt em̄ interp̄tationes vt cōmēta iuris. in oſee. amos. zachariā. malachiā ⁊c. in abachuc dicit glo. cōmentatur hieronymus ſup oſee. ioel. ⁊ amos. abdiā. ⁊ ionā pammachio. ſup naum. micheā. ſophoniā. ⁊ aggeuꝫ paule et euſtochio. ſup abachuc chromatio. ſup malachiaꝫ exuperio toloſane eccleſie pontifici ⁊ mineruo ⁊ alexādro mōachis ſup zachariā exuperio toloſano ep̄o.

Epła ſancti hieronymi pſbyteri ad chromatium ⁊ heliodorum epos de libris ſalomonis.

Jungat epła qs iūgit ſacerdotiuꝫ: immo chartā nō diuidat: qs xp̄i nectit amor. Cōmētarios i oſee amos ⁊ zachariā: malachiāqꝫ poſcitis. Scripſiſſem ſi licuiſſet p valitudine. Mittitis ſolatia ſumptuū. Notarios nr̄os ⁊ librarios ſuſtētatis vt vobis potiſſimū nr̄m deſudet ingeniū. Et ecce ex latere frequēs turba diuerſa poſcentiū: qſi aut equū ſit me vob eſurientib ⁊ alijs laborare: aut in rōe dati et accepti: cuiqꝫ pter vos obnoxꝰ ſim. Itaqꝫ lōga egrotatōe fractꝰ: ne penitꝰ h̄ anno reticerē ⁊ apd̄ vos mutꝰ eēm tridui opꝰ noi vr̄o ꝯſecraui interp̄tatōꝫ vicꝫ tum ſalomōis voluminū: maſloth: qd̄ hebrei parabolas:

Pre valitudine. i. p infirmitate. nam valeo vales in bona ſignificatōe dꝛ firmū eſſe vigere ſanū eſſe. vel poſſe ⁊ pcium denotat. Itē valere in mala ſignificatōne dꝛ pire vel infirmari. ⁊ inde vale valeto valetote verbū defectiuū qd̄ ptinet ad ſalutationē in receſſu. vn̄ ꝯſus differētiaľ. Dicit aue veniēs tibi iure: valeqꝫ recedēs. Hoc verbū ſalue ꝯphendit aueqꝫ valeqꝫ. ⁊ qꝛ poſt pactā ſepulturā recedēs amici dicebāt mortuo vale. qd̄ erat ſignū ꝙ amplꝰ nō debebant eū videre. dicunt quidam ꝙ ab iſto vale dꝛ valitudo pro infirmitate. vel Pre valitudine. i. firmitate deficiente. valitudo eī dꝛ firmitas. vel infirmitas. vn̄ greciſſmus. Infirmi tibi ſit valitudo ſit qꝫ firmi: dicas a valeo diſſimiliqꝫ mō. ſcꝫ ſm̄ diuerſas ſignificatōnes. Solatia ſumptuū. i. expēſarū ſine quibus nullū ē ſolatiū. iuxta illud Si ſumptus deſinit tibi nulle delicie ſint. Notarios. i. ſcriptores. Librarios. i. libroꝝ cuſtodes. vľ potiꝰ notarios appellat qui primo ſcribebāt in cedulis de minuta lr̄a. ſꝫ librarios notat illos q̄ ſcripta a notarijs redigebāt in libros ſcribētes de groſſa lr̄a. vn̄ Iſi. in. vj. etymo. liber eſt interior tunica corticis q̄ lingo adheret. vn̄ ⁊ liber dꝛ in q̄ ſcribimus eo ꝙ añ vſum charte vel membranarū de libris arboꝝ volumina fiebāt ⁊ cōpaginabāṫ. vn̄ ⁊ ſcriptores a libris arboꝝ librarios vocauerūt. Diuerſa poſcētium. qꝛ vos petitis cōmētaria in dictos ꝓphas. ⁊ alij petunt alias ſcripturas. Equum. i. iuſtum. Uobis eſuriētibꝰ. i. valde dicta ꝯmētaria deſiderātibꝰ. ſicut valde deſiderat cibū q̄ eſurit. Alijs laborari. i. ad petitōꝫ alioꝝ qbꝰ nō teneor ſicut vobis. ⁊ tn̄ inſtāter petūt qſi. Obnoxꝰ ſim. i. obligatꝰ obnoxꝰ ex ob et noxius. i. ſubtus. vel obnoxius ꝯponiṫ ab ob ⁊ noxa. ꝓprie quidē obnoxius alicui dꝛ qui ꝓpter noxam. i. culpā vel ꝓpter offenſam aliquā illi eſt ſuppoſitꝰ debitꝰ vel obligatus. ſꝫ poniṫ ꝓ ſubiecto ſubdito qcunqꝫ mō. Cuiqꝫ alij pter vos. in rōne dati ⁊ accepti. q. d. nulli ſum obligatus niſi vobis. qꝛ nullus alius dedit mihi expenſas. ⁊ a nullo alio accepi eas. Tridui. i. pui tp̄is. ⁊ tūc qſi poniṫ finitum ꝓ infinito. vel Tridui. i. modici laboris a tris. i. tres ⁊ dies. Maſloth. qd̄. ſ. volumen hebrei vocāt pabolas. maſlot hebraice. pabole grece. ꝓuerbia latine. eſt aūt pabola rerū genere diſſimilium cōpatio. ſicut. xxx. ꝓuer. dyabolus cōpaṫ ſanguiſuge. qꝛ ſemp ſitit ſanguinē peccatoꝝ. Itē in eodē ca. leoni fortiſſimo cōparat ſalomon xp̄m de morte triūphantē. gallo q̄ annūciat horas noctis cōpat pdicatorē. arieti q̄ eſt dux gregis cōpat ſacerdotē. vn̄ dicit Iſi. in. vj. etymo. Salomon librū iſtū pabolas appellauit. eo ꝙ in ipſo ſub cōpatiua ſilitudine figuras verboꝝ ⁊ imagines veritatis oñderit. ipſam aūt veritatē ad intelligendū legētibus reſeraut. pabola dꝛ a para qd̄ eſt iuxta ⁊ bole qd̄ eſt ſnīa. qſi ſilitudo vel cōpatio ex diſſimilibus ſumpta iuxta ſnīam. ꝓuerbium aūt eſt pabola vel ſilitudo vbi aliud dꝛ ⁊ aliud intelligiṫ. ſicut Luce. viij. ſemen dꝛ verbum dei. ⁊ volucres dyaboli. vn̄ dꝛ ꝓuerbium. q. ꝓ verbo poſitum. vel quaſi verbum ꝓ alio. Coeleth. hebraice qd̄ volumē. Poſſumꝰ dicere eccleſiaſten ⁊c. coeleth hebraice. eccleſiaſtes grece. ꝯcionator latīe. ꝯcionor. ꝯcionari dꝛ loq̄ ad ꝯcionē. ⁊ īde ꝯcionator

dicit liber iſte. eo ꝙ ſermo eiꝰ nō ſpāliter ad vnū ſicut in ꝓuerbijs. ſ; ad vniuerſos generalr̄ dirigat̄. docens oīa q̄ in mūdo cernimꝰ caduca eſſe ⁊ breuia ⁊ ob hoc minime appetēda. ita dicit Iſi. in. vj. etymo. p Syraſirim qḋ in linguā nr̄am vertit. i. trāſfert vl' interp̄tat. q Cāticū canticoꝝ. q. d. ſyraſirim hebraice epithalamiū grece carmē nuptiale latine q̄ canit epithalamiū. i. nuptialeꝫ cantū ꝓ ꝯiunctōe xp̄i ⁊ eccl'ie dr̄ autē canticū cāticoꝝ eo ꝙ oībꝰ cāticis p̄ferat̄ q̄ in ſacris ſcripturis habemꝰ. ſicut quedaꝫ in lege dn̄i dicunt̄ ſcā q̄bꝰ maiora ſūt ſcā ſanctoꝝ. ita dicit Iſi. ety. vj. Et ſubdit. Hoꝝ aūt triū librorꝫ carmina exametris et pentametris verſibꝰ cōpoſita phibent̄ vt ioſephus hieronymuſq; cōſcribunt. r Epithalamiū. i. catꝰ q̄ fit ſup thalamū. i. ſupra ſpōſuꝫ vel ſponſā. vn̄ epithalamiꝰ a. um. ſm̄ hugui. Papias vō ſic dicit. Epithalamia ſunt carmina nuptiarū q̄ decantant̄ a ſcholaſticis ad honorē ſponſi vel ſponſe. Hoc ꝑ ſalomō edidit ad laudem xp̄i ⁊ eccleſie. ex q̄ gentiles epithalamia ſibi vendicauerunt. Dictū eſt aūt ꝙ in thalamis decantet̄. Hiero. in ep̄la ad paulinū. Salomō pacificus ⁊ amabilis dn̄i mores corrigit. naturā docet. eccliā iūgit ꝑiter ⁊ xp̄m. ſanctarum q; nuptiarū dulce canit epithalamiū.

r Panarethos. i. eccl'iaſticꝰ. a pan qḋ ē totū. ⁊ ares qḋ eſt virtꝰ. ⁊ theſis qḋ eſt poſitio. q2 ē ꝯtētiuꝰ ⁊ inſtructiuꝰ virtutū oīm tam theologicarꝫ q̄ȝ politicarꝫ. vel dr̄ a pan qḋ ē oē ⁊ a rethe qḋ ē virtꝰ cuꝫ eīm a latinis indiſtincte dr̄ virtꝰ vel aī vel corꝑis. grece aūt a rethe dr̄ tm̄ aī. dynamis vō in corꝑe ⁊ in aīa dr̄. Remigiꝰ dicit in interp̄tatiōibus. Panarethos. liber eccl'ie vl' eccleſiaſticus. de q̄ dicit Iſi. ety. vj. Librū eccl'iaſticū certiſſime ieſus filius ſirach hieroſolomita ieſu ſacerdotꝭ magni nepos ꝯpoſuit. de q̄ meminit ⁊ zacharias. q̄ libri apud nos ꝓpter eloquij ſimilitudinē ſalomonis titulo p̄notant̄. dicitꝰ aūt eccl'iaſticꝰ eo ꝙ de totiꝰ eccl'ie diſciplina religioſe ꝯuerſatōis magna cura ⁊ rōe ſit editus. hic ⁊ apud hebreos rep̄it̄. ſ; inter apocryphos hr̄. s Filij ſirach. ad drām ieſu filij naue. t Pſeudographus. i. falſo inſcriptꝰ vel intitulatꝰ q2. ſ. Sapi. ſalomō inſcri. cuꝫ tn̄ nō a ſalomone ſ; a philone ſit editꝰ. ⁊ dr̄ pſeudographꝰ a pſeudo qḋ ē falſus ⁊ graphos qḋ ē ſcriptura. i. falſo inſcriptꝰ q̄ȝtū ad titulū ſupradictū. Etiā pſeudographus aliq̄n exponit̄ falſus ſcriptor. ⁊ p̄t in hac dictōe ⁊ ſilibꝰ vt pſeudo ap̄l's pſeudoꝓpheta eē compoſitio vel appoſitio. Et eſt pſeudo indeclinabile in vtroq; numero ⁊ oīs generis ſm̄ hug. Quidā tn̄ dicunt ꝙ pſeudo eſt tm̄ numeri p̄lalis. Sed tene qḋ prius dictū eſt. ⁊ corripit penultimā pſeudographꝰ de hoc dicit Iſi. in. vj. ety. ⁊ ſumit a hieronymo. liber ſapie apḋ hebreos nuſq; eſt. vn̄ ⁊ ipſe ſtilus grecā magis eloquentiā redolet. hunc eīm iudei philonis eſſe affirmāt. q̄ ꝓinde ſapia noiat̄. q2 in eo xp̄i aduētus q̄ eſt ſapia p̄ris ⁊ paſſio eius euidēter exp̄mit̄. De philone dicit hieronymꝰ in libro illuſtriū viroꝝ. ꝙ fuit iudeus natōe alexādrinus de genere ſacerdotū. v Prenotatū. i. intitulatū. Scḋs. ſ. liber ſapie. x Ipſe ſtilus. i. ipſe modus ſcribendi. y Eloquentia redolet. i. ſapit. q. d. ita luculēt ⁊ tam excellenter loquit̄ ꝙ ex ipſo modo loquendi apparet hunc librum greco eloquio fuiſſe ſcriptuꝫ q2 philo fuit greca lingua fuit peritus licꝫ eſſet iudeus.

vulgata aūt editio ꝓuerbia vocat: [o]coeleth: q̄ grece eccleſiaſtē: latine ꝯcionatorē poſſumꝰ dicē. [p]ſyraſiri: qḋ i ligua nr̄a v'tit [q]cāticū cāticoꝝ. Fert̄ ⁊ [r]panarethos ieſu [s]filij ſirach liber: ⁊ alius [t]pſeudogp̄hꝰ: q̄ ſapia ſalomōis iſcribit̄. Quoꝝ ꝑorē hebraicū repperi. nō eccl'iaſticū vt apḋ latinos ſ; parabolas [v]p̄notatum. Cui iuncti erāt eccl'iaſtes ⁊ cāticū canticoꝝ: vt ſilitudinē ſalomonis nō ſolū nūero libroꝝ: ſ; et̄ materiarū genē coeq̄ret. Scḋs apḋ hebreos nuſq̄ ē: q2 ⁊ ipē ſtilꝰ grecā [y]eloq̄ntiam redolet: ⁊ nōnl'li ſcp̄toꝝ veteꝝ: hūc eē iudei philōis affirmant. [a]Sic ꝗ iudith ⁊ thobie ⁊ machabeoꝝ libros legit q̄dē eos eccl'ia: ſ; inter [b]canonicas ſcp̄turas [c]nō recipit: ſic ⁊ h̄ duo volumina legat ad edificatiōꝫ plebis nō ad auctātē eccl'iaſticoꝝ dogmatū ꝯfirmandā. [d]Sicui ſane. lxx. interp̄tū magꝭ editio placet: hꝫ eā a nobis oli emēdatā. Neq; eīm noua ſic [e]cudimꝰ: vt vetera deſtruamus: [f]⁊ tn̄ cū diligētiſſime legerit: [g]ſciat magꝭ nr̄a ſcripta intelligi: [h]q̄ nō i terciū vas trāſfuſa coacuerint: [i]ſ; ſtati [k]de prelo [l]puriſſime cōmēdata teſte: [m]ſuū ſaporeꝫ ſeruauerit. Explicit epiſtola ſancti hieronymi.

a Sicut ꝗ iudith ⁊c. Iſid. in vj. etym. dicit ⁊ Iudith thobie machabeorūq; libri quibus auctoribus ſcripti ſunt minime cōſtat. habent aūt vocabula ex eorum nominibus q̄rū geſta in eis ſcribunt̄.

b Canonicas. i. regl'ares in q̄bus dant̄ recte regule viuendi. que recte regūt que recte ducūt nec alioꝛſuꝫ trahunt. que diſtortum prauumq; corrigunt vnde dicunt̄ canonice a canon grece qḋ eſt regula latine ſiue ꝯſuetudo approbata ſiue inſtitutio. ⁊ ſcias ꝙ canon recto nō dꝫ in fine accentuari cum corripiat penl'. obliquoꝝ. Inde canonicus. i. regularis vt dictū ē in ꝓlogo galeato ſup libros regū inuenies q̄ libri ſint de canone. ⁊ q̄ nō. c Non recipit. hoc verū eſt de oriētali eccl'ia. ſ; occidentalis recipit vt dicit Aug. in li. de ciui. dei. vel forte nondū tp̄e ſuo erāt recepti. d Vel nō recipit int̄ cano. ſcrip. i. nō ꝯputat in canone vet. le. aut noue. ſūt tn̄ canōici libri ab eccl'a catholica approbati. d Sicui ſane ⁊c. l'ra plana ē. ſnīa eīm talis eſt. ſi alicui magꝭ placet editio. lxx. q̄ȝ noſtra pōt eam hře olim a me correctā. e Cudimus. i. fabricamꝰ vel facimꝰ. Cudo is. dr̄ fabricare. ferire. polire. ſculpē. ⁊ tōdere. f Sꝫ cū diligentiſſime legerit ⁊c. Hic ꝓbat p ſile ſuā editionem p̄ualere. ſicut eīm vinū trāſfuſum de p̄mo vaſe in ſcḋm. ⁊ de ſcḋo in terciū corrūpit̄. ⁊ acreſcit ita editio lxx. de hebreo in grecū. ⁊ de greco in latinū q̄ſi in terciū vas trāſfuſa. minus valet q̄ȝ nr̄a q̄ immediate de ipſo fōte v'itatis hebraice ē aſſumpta. ⁊ hoc ē qḋ ipſe dicit. g Sciat magis nr̄a ſcripta intelligi. i. magis eſſe intelligibilia. q2 puriora ſunt ⁊ veriora q̄ȝ editio. lxx. h Que nō i terciū vas trāſfuſa coacuerit. i. corrupta fuerint ad modū vini nimis de vaſe in vas trāſfuſi qḋ amittit colorē ⁊ ſaporē ⁊ valorē. Coacuerint a coacco qḋ ꝯponit̄ a cō ⁊ acceo. i. eē vl' fieri acidū. i Sꝫ ſtatim. i. imediate. k De p̄lo. i. de torcul'ari. l Puriſſime. ꝯmē. te. i. vaſe penitꝰ incorrupto. Comendata a ꝯmēdo qḋ ꝯponit̄ a cō ⁊ mādo. ⁊ ē ꝯmēdare. tradē cōmittere laudare. magnificare ⁊ extollere. Teſta q̄ſi toſta a toſtꝰ ta. tū. q2 cū p̄us mollis ſit toſta poſthac deſiccat̄ ⁊ indurat̄ dū coquit̄. Et dr̄ olla vel etiā q̄cq̄d ex creta vel argilloſa terra coquit̄. Vn̄ quadā ſilitudine dr̄ teſta capitis. m Saporē ſuū ſeruauerit. Prelū a p̄mendo dr̄ p̄ſſorium. ⁊ ꝓp̄ie p̄lum dr̄ illud longum inſtr̄m quo p̄mūt̄ vue. vel compōit̄ p̄lum. q. p̄ aliis longum.